

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**DIGITALIZATION OF CIVIL PROCEEDINGS: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES**

Савчук В.С., аспірант кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сучасні світові тенденції електронного урядування показують, що повсюдне впровадження інформаційно-комунікативних технологій є незворотнім процесом. Такі тенденції є виправданими, оскільки цифровізація та діджиталізація забезпечують вищу оперативність та ефективність, що, у свою чергу, і як наслідок, повнішу реалізацію прав, свобод та законних інтересів громадян, доступність та якість правосуддя.

Останні законодавчі новели в сфері цифровізації цивільно-процесуальної форми показують, що елементи цифрової модернізації проявляються на всіх стадіях цивільного процесу, починаючи з відкриття провадження у справі і закінчуючи виконанням рішення суду. Захист прав та свобод суб'єктів правовідносин зазнає суттєвих змін: з'являються принципово нові способи передачі юридично-значущої інформації, набуває широкого поширення можливість реалізації права на пред'явлення позову в режимі «онлайн», дедалі більше набирає популярності система віддаленого зв'язку між учасниками процесуальних відносин. Однак незважаючи на такий стрімкий розвиток цифровізації суспільних відносин, норми процесуального права іноді залишаються невизначеними.

В статті проаналізовані основні теоретичні та практичні аспекти процесу цифровізації цивільного судочинства: розглянуто питання, пов'язані з використанням інформаційних технологій у правовій сфері, досліджено вплив цифровізації на процес судового розгляду. Автором розкрито основні напрямки використання інформаційних технологій в судовому процесі, переваги та недоліки такого використання, ризики з якими стикається «традиційна» судова система в процесі цифровізації.

У результаті наукового пошуку визначено, що ефективна цифровізація в сфері судочинства забезпечується шляхом розумного поєднання людського інтелекту та інформаційно-комунікативних технологій як допоміжних засобів.

Ключові слова: цифровізація судочинства, інформаційно-комунікативні технології, процесуальна форма, тенденції, алгоритм, судова система.

Current global trends in e-governance show that the widespread introduction of information and communication technologies is an irreversible process. Such trends are justified, as digitalization and digitalization ensure higher efficiency and effectiveness, which, in turn, and as a result, leads to a fuller realization of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens, accessibility and quality of justice.

The latest legislative innovations in the field of digitalization of the civil procedure form show that elements of digital modernization are manifested at all stages of the civil procedure, from the initiation of proceedings to the enforcement of a court decision. The protection of rights and freedoms of parties to legal relations is undergoing significant changes: fundamentally new ways of transmitting legally significant information are emerging, the possibility of exercising the right to file a lawsuit online is becoming widespread, and the system of remote communication between parties to procedural relations is gaining popularity. However, despite such a rapid development of digitalization of social relations, the rules of procedural law still remain ambiguous.

The article analyzes the main theoretical and practical aspects of the process of digitalization of civil proceedings: the author examines the issues related to the use of information technology in the legal sphere, and investigates the impact of digitalization on the trial process. The author reveals the main areas of use of information technologies in the judicial process, the advantages and disadvantages of such use, and the risks faced by the «traditional» judicial system in the process of digitalization.

As a result of the scientific research, it is determined that effective digitalization in the field of judicial proceedings is ensured through a reasonable combination of human intelligence and information and communication technologies as auxiliary means.

Key words: digitalization of judicial proceedings, information and communication technologies, procedural form, trends, algorithm, judicial system.

Актуальність теми. Під цифровізацією в сфері судочинства, розуміється процес впровадження в практику відправлення правосуддя сучасних інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ).

Незважаючи на різну інтенсивність запровадження ІКТ у практичну діяльність судів у різних державах, процес цифровізації судочинства позиціонується в науці цивільного процесуального права як об'єктивна та закономірна тенденція, стосовно якої в найближчому майбутньому прогнозується суттєва зміна: трансформація не тільки організаційно-комунікативної та інструментальної основи повсякденної правозастосовної діяльності судів, а й процесуального законодавства, аж до переходу до нової історичної моделі судочинства, що базується на оновленій системі принципів та процедурних правил.

Перспективи впровадження ІКТ зумовлюють необхідність осмислення правового регулювання цих процесів. У цьому відношенні не є винятком судова система, судові органи, діяльність яких становить стрижневу основу правового захисту і правопорядку в державі загалом.

Аналіз наукових публікацій. Проблематика цифровізації судочинства, була предметом досліджень у роботах низки як вітчизняних, так зарубіжних авторів, зокрема, слід виділити праці Р.В. Карпоєва, Д.М. Моїсєнко, А.Ю. Каламайко, С.М. Виганяйло, М.В. Жушман, Д.В. Приймаченко, М.Ю. Віхляєва, О.В. Бринцева та ін. Разом з тим, швидкі темпи розробки та впровадження

новітніх ІКТ в сферу права та судочинства, складність та недосконалість їх правового регулювання, труднощі використання в правозастосовній практиці зумовлюють актуальність та необхідність цього дослідження.

Метою статті є оцінка сучасного стану процесу цифровізації цивільного судочинства, виокремлення основних переваг та недоліків цього процесу в аспекті ефективності та доступності правосуддя.

Виклад основного матеріалу. В зарубіжній правозастосовній практиці діапазон «глибини» цифровізації процесуальної форми варіюється від використання ІКТ лише як засобів для спрощення та прискорення процесу вирішення справи до застосування можливостей штучного інтелекту як способу вирішення самого спору по суті. У зв'язку з цим, в юридичній науці проводять відмінність між термінами «електронне забезпечення правосуддя» та «електронне правосуддя» [7, с. 71].

Перше полягає у використанні ІКТ як «допоміжного засобу» і є синонімом інформатизації діяльності суду. В даному випадку йдеться не про повну заміну традиційних підходів до відправлення правосуддя новими, а про доповнення чинних механізмів допоміжними – такими, як подання процесуальних документів і доказів до суду в електронній формі, електронне сповіщення, участь у судових засіданнях за допомогою веб-конференції (без фактичної явки в будівлю суду), що застосовуються виключно за добровільного волевиявлення сторони спору.

Електронне (цифрове) правосуддя, навпаки, не обмежується використанням інформаційних технологій як засобу спрощення і прискорення процесу, а передбачає цифровізацію діяльності з відправлення правосуддя зі змістовного погляду (зокрема за допомогою зміни суб'єктів оцінки доказів та ухвалення рішень у справі). Оскільки процес – це сукупність норм, правил і процедур, що регламентують провадження у справі, то, маючи у своєму розпорядженні необхідні дані, цілком можливо прогнозувати результат будь-якої дії того чи іншого учасника процесу. Врахування цієї обставини допускає технічне спрощення і вдосконалення доступу громадян до правосуддя, у тому числі й на досудових етапах провадження справи. В даному випадку ухвалення юридично значущих рішень делегується технологіям штучного інтелекту: наприклад, оцінка комп'ютером документів і доказів, що надходять до суду, вирішення питання про їх прийняття, винесення підсумкових судових актів.

Електронне забезпечення судової діяльності, на відміну від електронного (цифрового) правосуддя, передбачає вдосконалення лише форми судочинства, не торкаючись його змістовної частини.

Незважаючи на відсутність єдиного в глобальному масштабі рівня цифровізації та національний контекст розвитку відповідних технологічних процесів і законодавчих новацій тієї чи іншої країни, на даний час в сфері судочинства реальністю стали наступні тенденції цифровізації: подання позовної заяви та інших процесуальних документів в електронній формі; електронне інформування учасників процесу про час проведення судового розгляду та інших процесуальних дій; формування електронної справи та надання учасникам процесу можливості дистанційного ознайомлення з матеріалами справи; трекінг справи (контроль над ходом провадження у справі через особистий кабінет учасника процесу); аудіо-відео-протоколювання судових засідань; використання для проведення судових засідань систем відеоконференцзв'язку та веб-конференцій; розміщення судових актів на сайті суду; часткова автоматизація судочинства; використання з прогностичною метою програм штучного інтелекту [3, с. 18].

Основні тенденції цифровізації цивільного судочинства полягають в тому, що вона зумовлена неправовими факторами і не пов'язана з недоліками або проблемами в діяльності судів. У цьому відношенні показовою стала теза про те, що дематеріалізація судочинства зумовлена дематеріалізацією цивільного обороту. Зокрема, суттєва зміна форм укладання правочинів у цивільному обороті, використання е-контрактів призвело до проникнення в цивільне судочинство нових носіїв інформації, які насилу стали вкладатися в рамки традиційних для нього засобів доказування. Результатом цього, в науці процесуального права та в процесуальному законодавстві, стало обґрунтування необхідності виділення самостійного засобу доказування – електронних доказів [5, с. 111].

Ключовою причиною і рушійною силою цифровізації різних сфер діяльності виступає зміна системи соціальної комунікації в напрямку доповнення очного (безпосереднього, офлайн) спілкування віддаленим (дистанційним, онлайн). Судочинство як одна з актуальних сфер соціальної взаємодії має сприйняти зазначені зміни, щоб бути адекватним новому формату соціальної комунікації. В іншому випадку, система державного судочинства не зможе конкурувати з тими способами захисту прав та інтересів суб'єктів права, які нині функціонують під поняттям «альтернативні способи вирішення спорів» (далі – АВС). Наочним прикладом швидкого реагування АВС на потреби часу в сфері розширення способів організації комунікації під час розгляду та вирішення правових спорів став Сеульський протокол про відеоконференцзв'язок в міжнародному арбітражі 2018 р. В даному аспекті, держава пови-

нна оперативно реагувати на всі новинки технологічного прогресу і впроваджувати їх у судочинство в державних судах, щоб останні залишалися конкурентоспроможними порівняно з АВС [2, с. 44].

Як зарубіжне, так і вітчизняне законодавство розвивається в бік удосконалення електронної форми судочинства та електронного забезпечення діяльності судів по наступним основним напрямкам.

1. Інформаційна відкритість діяльності судів. Цей напрямок забезпечується шляхом розміщення в мережі Інтернет інтерактивної пошукової системи, за допомогою якої можна отримати інформацію про структуру судової системи, організацію роботи судів, штат суддів, правові основи діяльності судів, про справи, що перебувають у провадженні, тощо. Така система може передбачати різний рівень доступу залежно від статусу особи: учасник процесу, працівник суду, будь-яка заінтересована особа [3, с. 24].

Так, у США функціонує електронна служба публічного доступу «Public Access to Court Electronic Records» (PACER), яка дає змогу користувачам отримувати інформацію про судові справи в режимі онлайн із федеральних апеляційних, районних та арбітражних судів. В межах самої федеральної судової системи діє система управління справами «Case management / electronic case files» (CM/ECF), PACER є інтерфейсом до цієї системи для доступу громадськості. Система децентралізована, кожен суд має власні сервери та власну копію програмного забезпечення [8, с. 180].

В Україні функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС). ЄСІТС – це сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [9].

Основними елементами ЄСІТС є такі взаємопов'язані підсистеми: загальна; електронного діловодства; контакт-центр; управління фінансово-господарськими процесами; захисту інформації. Кожна підсистема складається із окремих модулів.

Запровадження ЄСІТС в практичну діяльність судів здійснюється поетапно. Сьогодні, в системі офіційно функціонують три підсистеми (модулі) ЄСІТС: «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистема відеоконференцзв'язку [7, с. 72].

2. Оптимізація сповіщень учасників судового процесу. Вразливим елементом судочинства залишається недосконалість способів та засобів сповіщення осіб, які беруть участь у справі. Переваги інформування учасників процесу за допомогою ІКТ полягають у прискоренні та спрощенні процесу повідомлення, зниженні людських і матеріальних витрат.

В умовах диспозитивності процесу спостерігається активне використання інформаційного обміну між сторонами шляхом електронного зв'язку, що пояснюється їх рівнем зацікавленості у якнайшвидшому усуненні правової невизначеності у правовідносинах. Підхід, за якого електронні канали зв'язку обираються сторонами добровільно, є більш затребуваним, ніж нав'язування цифрових технологій державою.

Згідно з вітчизняним законодавством, заяви, скарги та інші документи можуть бути подані до суду у формі

електронного документа, підписаного електронним підписом або за допомогою заповнення форм, розміщених в ЄСІТС. Дедалі ширшого поширення набувають електронні способи сповіщення учасників процесу: Так, згідно статті 128 ЦПК України судова повістка надсилається на офіційну електронну адресу відповідного учасника справи, у випадку наявності у нього офіційної електронної адреси. Суд також має право викликати або повідомляти свідка, експерта, перекладача, спеціаліста, а у випадках термінової необхідності, передбачених цим Кодексом, також учасників справи повідомленням через інші засоби зв'язку (зокрема мобільного), які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику. За наявності відповідної письмової заяви учасника справи, який не має електронного кабінету, та технічної можливості повідомлення про призначення справи до розгляду та про дату, час і місце проведення судового засідання чи проведення відповідної процесуальної дії може здійснюватися судом з використанням засобів мобільного зв'язку, що забезпечують фіксацію повідомлення або виклику [12].

Нещодавнім нововведенням в сфері сповіщень учасників судового процесу стала можливість отримувати судові повістки, повідомлення та виклики за допомогою месенджерів (Наказ ДСА України від 23.01.2023 р. № 28) [10].

3. Впровадження інформаційних технологій в організацію розгляду справи по суті. В даний час в іноземних правопорядках ІКТ використовують для найкращої організації роботи судів, прискорення та спрощення процесуальних дій. З цією метою в державні суди впроваджується система електронного управління справами, що забезпечує управління інформаційними потоками: електронну реєстрацію справи, визначення інформації про сторони, облік вхідних і вихідних документів, маршрутизацію проходження справи і контроль за процесуальними строками, підготовку судової статистики, забезпечення зв'язку з усіма учасниками процесу. Така платформа дає змогу обробляти та зберігати документи з їх реєстрацією, оптимізуючи процес судочинства в цілому. В Україні, як зазначено вище, це система ЄСІТС, в США – «Case management/ Electronic case files».

Відбувається й автоматизація окремих видів провадження, у межах яких вирішуються найпростіші, безперечні вимоги щодо стягнення невеликих грошових сум. Ймовірно, автоматизація процесу ухвалення юридично значущого рішення можлива в тих категоріях справ, де заздалегідь визначено предмет доказування і докази, що підтверджують факти, які мають значення для справи, а функція суду, по суті, зводиться до підтвердження і засвідчення. До таких справ, насамперед, належать справи наказного провадження (деякі вчені провадження з винесення судового наказу правосуддям не вважають зовсім, оскільки в них відсутня змагальна процесуальна форма). Наприклад, у Німеччині функціонує електронне наказне провадження, запровадження якого стало можливим в умовах збереження лише формальної перевірки клопотання про винесення судового наказу на предмет прийнятності пред'явлених до стягнення вимог [4, с. 111].

Водночас будь-які спроби впровадження системи штучного інтелекту шляхом повної заміни роботи судді з розгляду та вирішення спорів і конфліктів, оцінки доказів, пред'явлених сторонами, навряд чи можуть бути підтримані.

Використання відеоконференцзв'язку в судових засіданнях – загальноновизнана практика в іноземних юрисдикціях. Водночас у країнах загального права, де традиційним є суд присяжних, відеоконференцзв'язок є винятковим способом участі в судовому засіданні, оскільки його використання не дає змоги встановити особистий контакт з учасником процесу.

Якісно новим етапом цифровізації процесу відправлення правосуддя є створення повністю електронних

судів. Так, в 2017 р. в Китаї був створений Інтернет-суд міста Ханчжоу – один із перших судів у Китаї, який розглядає справи виключно через мережу Інтернет, до його компетенції належать спори з приводу інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

На більш широке застосування новітніх технологій у вітчизняному судочинстві спрямовані законодавчі ініціативи, що розробляються в даний час, в частині вдосконалення взаємодії учасників процесу шляхом використання інформаційних технологій за такими основними напрямками: дистанційне звернення в електронній формі до суду через особистий кабінет учасника судового процесу; дистанційне отримання судових повісток та інших судових сповіщень в особистому кабінеті учасника процесу; дистанційне отримання там же судових актів та їх копій в електронному вигляді; впровадження в роботу судів допуску осіб до участі в судових засіданнях через веб-конференцію, що дає змогу дистанційно брати участь у судовому засіданні в режимі реального часу без необхідності явки до суду за допомогою автентифікації громадянина за його біометричними персональними даними).

Тепер розглянемо переваги та недоліки процесу цифровізації судочинства.

Безсумнівними перевагами впровадження ІКТ у судочинство виступають: забезпечення його інклюзивності, гласності (транспарентності), зручності для користувачів; реалізація принципу процесуальної економії (зниження часу розгляду справи та судових витрат, пов'язаних із явкою до суду); нові форми надання правової допомоги населенню (зокрема шляхом інформування широкої громадськості про судову практику за допомогою опублікування ухвалених судових рішень); забезпечення сумлінної поведінки сторін у рамках формування доказової бази; додаткові гарантії у вигляді обов'язкового відеопроколивання судового засідання та ін.

У зв'язку з цим, ступінь цифровізації судочинства починає позиціонуватися як самостійний показник у системі гарантій доступності правосуддя. Зокрема, набуває поширення теза про те, що якщо в епоху дистанційних засобів зв'язку звернення до правосуддя вимагає фізичної (очної) явки до суду, то такі правила судочинства мають розглядатися як обмеження доступу до правосуддя. Такий підхід зумовлений тим, що доступність правосуддя в широкому сенсі слова означає не лише можливість безперешкодного порушення справи, а й право на ефективний розгляд справи в розумні строки.

ІКТ одночасно як відкривають нові можливості для судочинства, так і створюють кризові явища в ньому, які потребують свого осмислення і подолання за допомогою правового регулювання.

Розмірковуючи про цифровізацію процесу, не можна не відзначити низку складнощів, з якими стикаються юристи та судді на практиці. Так, можна виділити такі проблемні аспекти: труднощі з реалізації дотримання порядку в судовому засіданні; складність ідентифікації осіб та перевірки їх повноважень; недоліки, пов'язані з технічною складовою організації онлайн-засідання; неможливість врахування в повному обсязі деяких процесуальних принципів; складність порядку дослідження окремих засобів доказування; кібербезпека [6, с. 59].

На думку О.В. Бринцева впровадження та активне використання нових технологій необов'язково мають призводити до підвищення доступності правосуддя загалом, оскільки необхідно враховувати цілу низку чинників: наявність ефективної та стійкої системи ідентифікації користувачів інформаційних систем, забезпечення належного рівня захищеності систем та підвищення кваліфікації державних службовців, а також дотримання балансу між електронним і паперовим обігом (не всі користувачі можуть мати доступ до сучасних технологій). Крім того, автор слушно зауважує, що немає гарантії істотного ско-

рочення витрат із бюджету на судову владу, оскільки доведеться нести витрати на дорогі системи інформаційної безпеки, системи ідентифікації, зберігання даних тощо [2, с. 41].

Так, надання учасникам приватноправових відносин можливості електронного звернення до суду та використання дистанційного формату участі в судочинстві, з одного боку, розширює доступність правосуддя, а з іншого – породжує проблему забезпечення цифрової доступності правосуддя та цифрової рівності сторін, оскільки рівень володіння ІКТ серед населення досить різний.

Великі складнощі цифровізація створює для держав в економічному плані, оскільки зростають витрати на технічний супровід судів, розробку відповідних спеціалізованих сервісів.

Цифровізація судочинства призводить до ускладнення цивільної процесуальної форми. Зокрема, поява нових форматів судового засідання – використання відеоконференцв'язку, веб-засідання, викликає потребу визначити в законі критерії вибору процесуальної форми проведення судового розгляду в конкретній справі.

Актуальною є проблема ідентифікації учасників процесу у зв'язку з використанням дистанційного формату участі в судочинстві.

Найбільш критично тенденція цифровізації судочинства обговорюється в наукових колах з точки зору перспективи не просто модернізації (або, іншими словами, осучаснення), а істотної трансформації правил судочинства, що зачіпає зміну принципів процесу, сформованих судових ритуалів, можливості скасування окремих інститутів процесуального права. У цьому аспекті цифровізація судочинства сприймається не так оптимістично через те, що процедурні правила, які склалися, і насамперед принципи процесу, відображають цивілізаційні досягнення та історично вироблені уявлення суспільства про справедливе правосуддя [1, с. 316].

Проблема доцільності використання штучного інтелекту в судовій практиці є однією із найбільш актуальних проблем процесу цифровізації правосуддя. Застосування цієї технології пов'язується з можливістю використання розроблених алгоритмів підготовки та винесення рішення, на підставі яких суддя може ухвалити конкретні процесуальні рішення, зокрема визначити характер спору, перелік норм права, що регулюють спірні правовідносини, а також визначити коло обставин, що мають значення для розгляду справи. У зарубіжній літературі в цьому напрямі використовується термін *predictive justice* («передбачувальне», або «прогностичне», правосуддя). Прогностичне правосуддя як технологія використання штучного інтелекту ґрунтується на методах статистичного моделювання попередніх судових рішень для визначення найімовірнішого судового рішення за даних обставин справи.

У зв'язку із впровадженням у правосуддя штучного інтелекту широкого резонансного обговорення в юридичній літературі набула проблематика можливої упередженості алгоритмів і неможливості зрозуміти підстави ухвалення штучним інтелектом судових рішень.

Очевидно, що сам по собі алгоритм не здатен ухвалювати «суб'єктивні» рішення, проте якість його рішень залежать від того, яким чином він спроектований і які дані в нього внесені. Крім того, складні самонавчальні алгоритми вивчають взаємозв'язок між різною інформацією та закладеними в них зразками поведінки через багатоваріовану структуру і розробляють свої власні правила при-

йняття рішень, які зазвичай незрозумілі людям, що створює ефект «чорного ящика» [13, с. 143].

Створення належної правової основи використання штучного інтелекту та визначення меж автоматизованого оброблення інформації зі збереженням підконтрольності рішення судді, зокрема визначення підстав для відмови в його виконанні через несправності, несанкціонований зовнішній вплив тощо, є необхідними умовами, що дають змогу забезпечити дотримання прав людини за умов делегування функції вирішення спорів штучному інтелекту. Це означає, що вже на етапі розроблення програмного забезпечення мають бути повністю інтегровані норми, що забороняють прямі або непрямі порушення основоположних цінностей, що охороняються правом національного і міжнародного рівнів, зокрема Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини і основних свобод та іншими міжнародними договорами, внутрішнім законодавством.

Висновки. Покладені в основу цивільного судочинства завдання цифровізації вбачаються актуальними і такими, що сприяють оптимізації процедури розгляду та вирішення цивільних спорів у суді. Водночас крім уточнення і конкретизації згаданих завдань слід більш точно опрацювати механізм їх виконання на практиці. Це усуне розрив між декларацією цілей та їхньою реалізацією в суді з тим, щоб процес захисту порушених і оспорюваних прав фізичних, юридичних осіб та держави носив більш результативний характер.

Вбачається, що основними напрямками нової «цифрової» моделі судочинства і, відповідно, найбільш дискусійними питаннями в науці процесуального права під час обговорення перспектив подальшої інтеграції ІКТ у діяльність судів, залишаються:

– запровадження автоматизованих проваджень, за яких винесення судового рішення здійснюється без участі суду (наприклад, автоматизоване наказне провадження в Німеччині);

– застосування в судочинстві штучного інтелекту (інтеграція у практику судів відповідних ІКТ пов'язана з вирішенням етичної проблеми можливості делегування функції правосуддя від людини до «машини»);

– трансформація принципів гласності, безпосередності, усності процесу, процесуального формалізму (з розвитком ІКТ прогнозується посилення конфіденційності судової процедури, її деритуалізація, перехід до опосередкованого і переважно дистанційного спілкування).

Вітчизняна правова система, зокрема і цивільне процесуальне законодавство, сьогодні характеризується доволі широким запровадженням ІКТ. Разом з тим, процес цифровізації судової діяльності потребує наступних заходів:

1) доопрацювання та запуск всіх підсистем та модулів ЄСІТС;

2) закріплення на законодавчому рівні розподілу повноважень щодо забезпечення належного функціонування ІКТ в судовому процесі, зокрема шляхом залучення в штат суду додаткових спеціалістів;

3) забезпечення дотримання принципу рівності та доступності правосуддя шляхом подолання цифрової безграмотності населення;

4) визначення та закріплення меж цифровізації правосуддя в аспекті поділу повноважень між людиною та комп'ютером;

5) забезпечення навчання та тренінгу відповідних спеціалістів апарату суду в сфері використання ІКТ в судовій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белов Д.М., Белова М.В. Штучний інтелект в судочинстві та судових рішеннях, потенціал та ризики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2023. № 78. С. 315-320.
2. Бринцев О.В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Харків: Право, 2016. 72 с.
3. Виганяло С.М. Інформаційне забезпечення професійної діяльності: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2021. 108 с.

4. Довга М.О., Самілик Л.О. Особливості наказного провадження в країнах Європи. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. С. 45-51.
5. Жушман М.В. Особливості електронних доказів як засобу доказування в цивільному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 110-114.
6. Каламайко А.Ю. Упровадження інформаційних технологій і забезпечення принципів цивільного судочинства. *Часопис цивілістики*. 2021. № 43. С. 58-65.
7. Карпов Р.В., Моїсеєнко Д.М. Діджиталізація цивільного судочинства в Україні. *Jurisprudence. «Colloquium-journal»*. 2023. № 30. С. 71-75.
8. Приймаченко Д.В., Віхляев М.Ю. Отримання інформації про діяльність суду та доступ до судових рішень як гарантія ефективності громадського контролю за діяльністю суддів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 175-181.
9. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої Ради Правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення: 07.03.2023).
10. Про затвердження Порядку надсилання судових повісток, повідомлень і викликів учасникам судового процесу в електронній формі: Наказ Державної Судової Адміністрації України від 23.01.2023 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028750-23#Text> (дата звернення: 07.03.2023).
11. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11.06.2023 р. № № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення: 07.03.2023).
12. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 07.03.2023).
13. Шишка Н.В. Штучний інтелект в українському правосудді: правові передумови запровадження. *Юридичний науковий журнал*. 2021. № 3. С. 143-145.